

Андрій Фелонюк

СТАТУТ ЦЕХУ МІЗОЧА 1763 РОКУ

Мізоч, що знаходився в Луцькому повіті Волинського воєводства, станом на середину XVIII ст. – типове сільське поселення регіону¹. Його власник, коронний регент Юзеф Дунін-Карвицький, на зламі 1740–1750-х рр. перетворив населений пункт на свою резиденцію. Згодом, після надання магдебурзького права Мізочу в 1761 р., він виконує роль адміністративного та господарського центру волинських маєтків Карвицьких – Мізоцького ключа².

У локаційному привілеї для Мізоча 1761 р. обумовлювалося проведення щотижневих торгів і 12-ти щорічних ярмарків, право ремісникам і купцям різного фаху селитися у ньому, а отже, об'єднуватися за професійною ознакою. Правовою підставою існування цеху був статут, затверджений власником містечка у 1763 р. Цей документ – закономірний етап у довгому процесі облаштування резиденції Ю. Дунін-Карвицького, який тривав від кінця 1740-х до 1770-х рр. Зауважимо, що статут апробував дідич Мізоча, хоча, за нормами магдебурзького права – це прерогатива міської влади, що опосередковано свідчить про певну нівеляцію її прав.

Статут вказує на те, що у містечку на початку 1760-х рр. існував єдиний об'єднаний цех³, до якого входили майстри металообробних (слюсарі,

¹ Великий Мізоч, згаданий у сумнівній грамоті князя Любарта-Дмитра Гедиміновича 1322 р., як маєток луцької соборної церкви Св. Івана Богослова (достовірна перша писемна згадка 1545 р.), до 1597 р. перебував у юрисдикції луцько-острозького єпископа. Того ж року приєднаний до Острозької волості, а з 1609 по 1766 р. був складовою частиною маєтків Острозької ординації. Від 1747 до 1939 рр. Мізоч – власність представників волинської гілки роду Дунін-Карвицьких. На сьогодні – це селище міського типу Здолбунівського району Рівненської області.

² Детальніше див.: Фелонюк А. Юзеф Дунін-Карвицький та магдебурське право Мізоча на Волині. – Рівне, 2011. – С. 18-27.

³ Випадок єдиного цеху в Мізочі, який об'єднував ремісників різних професій, є характерним для новозаснованих містечок. У більших містах Волині також існували спільні цехи, однак їх було кілька. Так, у Ковелі на зламі XVII–XVIII ст. відомо про цех римарів, золотарів, колодів, слюсарів, гаптувальників, ковалів, малярів, стельмахів, токарів, столярів, теслів, бондарів та інших (Александрович В. Малярі та мережа малярських осередків Волині XVI століття // Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації. Тези та матеріали III Всеукр. наук. конф. (м. Луцьк, 12-13 грудня 1996 р.). – Луцьк, 1996. – С. 8; Його ж. Причинки до історії ковельського малярства на зламі XVII–XVIII століть та ролі міста в мистецькій культурі Волині XVI–XVIII століть // Волинська ікона: дослідження та реставрація. Матеріали XIII міжнар. наук. конф. (м. Луцьк – Володимир-Волинський, 2-3 листопада 2006 р.). – Луцьк, 2006. – С. 9). Поряд з цим цехом, в місті існували ще три ремісничі організації: різників, пекарів та олійників; кравців і кушнірів; шевців та гарбарів (Кришан А. Ковель у період повоєнного відродження другої половини XVII ст.

ковалі, котлярі, рушничники, годинникарі), шкірообробних (римарі) та деревообробних (столяри) професій. Однак, це аж ніяк не свідчить про Мізоч як осередок ремісників лише цих «кунштів». Напевно, станом на 1763 р., ремісників інших фахів було обмаль, а тому вони не потребували правового врегулювання своєї професійної діяльності. З плином часу їх стає все більше. Від 1770-х рр. цех поповнюють кушнірі, бондарі, гончарі, шевці, стельмахи, чинбарі, сідлярі⁴.

Цехом керував цехмістер зі своїми помічниками (підстаршим та підскарбієм), певну роль в організації цехового життя відігравали ключник та писар⁵. Останній, зокрема, вів спільну цехову книгу, куди записував імена *хлопців* та терміни їх навчання у майстрів⁶, окремо нотував реєстри прибутків та видатків⁷.

На зламі 1750–1760-х рр. Мізоч розвивався швидкими темпами, трансформувався в локальний осередок торгівлі ремісничих виробів, відповідно зростала кількість майстрів багатьох професій. У їхньому середовищі виникла потреба регулювати суперечки, протидіяти конкуренції між собою та з боку прийшлих ремісників, боротися з партачами, дисциплінувати соціальну поведінку підмайстрів (челяді), запобігати низькій якості ремісничих виробів тощо. У цьому слід вбачати причину появи цехового статуту 1763 р. Натомість, Ю. Дунін-Карвицький був зацікавлений у його затвердженні, адже організоване ремісниче виробництво – це запорука стабільних фінансових надходжень у власну скарбницю.

Статут складений і запропонований на підпис коронному регенту майстрами перерахованих вище ремесел. 19 пунктів у ньому стосувалися прав і обов'язків майстрів, а 14 окремих статей регулювали працю та поведінку підмайстрів. Цей документ нормував економічні та соціальні взаємини в цеховому середовищі Мізоча до середини ХІХ ст.⁸, зокрема, забезпечував економічні прерогативи майстрів, хоча вони не були так виразно обумовлені, як соціальні аспекти ремісничого життя. 16-м пунктом передбачено, що коли б замовник дав роботу майстру, а потім, за намовою іншого ремісника, від неї відмовився, потерпілий має право звернутися до цеху з тим, щоб її

«Національні» громади міста // Старий Луцьк. – Луцьк, 2012. – Вип. 8. – С. 337). Спільні цехи – загальнопоширене явище у приватних і королівських містечках Речі Посполитої. Див.: Mazek D. Ku ozdobie i profitowi. Prawodawstwo miast prywatnych Wielkopolski 1660-1764. – Warszawa, 2003. – S. 136-137.

⁴ Острозький державний історико-культурний заповідник (далі скорочення: ОДКЗ). – КН 2782 / III Д-1731. – Арк. 5 зв.-6, 14-16.

⁵ Там само. – Арк. 5зв.

⁶ Цехова книга мізоцьких ремісників збереглася за 1777-1842 рр., хоча є одиничні записи за 1765, 1846, 1861 і 1864 рр. Див.: ОДКЗ. – КН 2782 / III Д-1731, КН 12081 / III Д-6366.

⁷ Відомі за 1785-1789, 1818 рр. (Там само. – КН 12082 / III Д-6367; КН 12083 / III Д-6368; КН 12084 / III Д-6369).

⁸ Зокрема, на нього покликалися під час виборів цехового керівництва у 1818 р. (ОДКЗ. – КН 12081 / III Д-6366).

оцінили інші майстри. Якщо б робота справді виявилася неякісною, він карався цеховою карою або грошовим штрафом, але в протилежному випадку замовник зобов'язаний був прийняти її і заплатити згідно з угодою. Ця норма протидіяла виготовленню неякісної продукції членами цеху. Із нею пов'язаний 15-й пункт статуту, який, під загрозою 12 гривень штрафу, примушував майстрів працювати лише за тією професією, на яку вони вчилися, а не забирати хліб у ремісника іншого фаху. Однак це правило не стосувалося тих майстрів, котрі виконували роботи по тій професії, спеціалістів з якої не було у містечку. Конкуренцію у середовищі цеховиків одного ремесла знімав 11-й пункт, який передбачав кару в 12 гривень тому майстру, котрий перебивав іншому працю, відбирав у нього замовлення. Під загрозою сплати 20 гривень, майстер не мав права переманювати чи підбурювати челядника свого колеги (пункт 12). Ця важлива норма запобігала майновій диференціації та забезпечувала рівноправне становище членів цеху, адже наявність гурту підмайстрів прискорювала виконання замовлень, дозволяла брати більшу їх кількість, що збагачувало окремих майстрів.

Окремий пункт стосувався позацехових ремісників (партачів), які (за умови небажання вступу до цеху) каралися штрафом і сплачували *сухедні*, тобто квартальну плату (пункт 19). 18-а норма статуту, за умови виконання вказівок керівництва цеху та сплати сухеднів, дозволяла вступ до цеху євреям. У статутах ремісничих корпорацій великих королівських міст такої правової норми не було⁹, хоча у приватних містах і містечках другої половини XVII – XVIII ст. євреї працювали у цехах поряд з християнами¹⁰.

Соціальні правила функціонування мізоцького цеху краще виписані у статуті 1763 р., аніж економічна регламентація виробництва товарів та праці ремісника. Це свідчить про домінування соціального чинника над економічним і спонукає розглядати ремісничі об'єднання як соціальну спільноту, створену за професійною ознакою¹¹.

⁹ У Львові євреї не мали права вступати у ремісничі корпорації, а тому організовували свої «національні» цехи, створюючи у окремих ремеслах велику конкуренцію. Див.: *Капраль М.* Привілеї та статuti ремісничих цехів і купецьких корпорацій Львова XV–XVIII ст. (Історико-правовий нарис) // Економічні привілеї міста Львова XV–XVIII ст.: привілеї та статuti ремісничих цехів і купецьких корпорацій / Упоряд. М. Капраль. – Львів, 2007. – С. XLV–XLVII.

¹⁰ Так, у 1680-х рр. в Біржаї вони отримали це право від власника містечка, князя Богуслава Радзивілла. Подібними вільностями євреї користувалися у Слуцьку, Копилі, Несвіжі (*Bardach J.* Żydzi w Birżach radziwiłłowskich w XVII–XVIII wieku // *Przegląd Historyczny.* – Warszawa, 1990. – Т. 81, zesz. 1-2. – С. 204). У містах Перемишльської та Сяноцької земель Руського воєводства у XVIII ст. євреї також отримали право працювати у цехах (Ряпів, Перемишль, Переворськ, Тарногород), див.: *Krochmal J.* Żydzi w społeczności miejskiej Przemyśla w 2 połowie XVII i w XVIII wieku // *Studia nad dziejami miast i mieszczaństwa w średniowieczu.* – Toruń, 1996. – Т. 1. – С. 202-206; *Його ж.* Żydzi w miastach Ziemi Przemyskiej i Sanockiej w XVI–XVIII wieku // *Sąsiedztwo: osadnictwo na pograniczu etnicznym polsko-ukraińskim w czasach nowożytnych: materiały z konferencji międzynarodowej zorg. [...] w Rzeszowie w dniach 16-17 X 1995 r.* / Pod red. J. Półciwarka. – Rzeszów, 1997. – С. 64.

¹¹ Для порівняння див.: *Капраль М.* Економічні мотиви чи соціальна доцільність? Ремісничі

Статутні норми чітко окреслювали суспільну поведінку майстрів у цеху. Вони зобов'язувалися щоквартально відвідувати загальне зібрання (*schadzka*). Кожен майстер на таких зборах складав до цехової скриньки по одному тинфу, молодші майстри – 2 злотих, а підмайстри – 1 злотий. Тут же цеховики на рік та шість місяців обирали прислужника. Ним був наймолодший майстер, тобто той, котрий найпізніше отримав цей статус; якщо ж кандидат відмовлявся працювати, його очікувала цехова кара (пункт 2). Усі суперечки між майстрами цеху вирішували на цехових зборах, а винного очікувало покарання у розмірі шести гривень та

*Печатка власника Мізоца
Юзефа Дунін-Карвицького*

двох фунтів (близько одного кілограму) воску. Хто з майстрів зневажав цех, мав бути виключений з нього. Якщо один ремісник звинувачував іншого у злочинстві, але не надавав доказів і не приводив свідків, платив цеху штраф у розмірі 20 гривень і 10 фунтів воску, й стільки ж війтові або власникові Мізоца. Коли ж доводив провину свого кривдника, то той платив такий же штраф. Під карою 100 гривень та вигнання з цеху, майстри заборонялося контактувати із підозрілими людьми (злочинцями), переховувати та купувати їхні речі.

Важливе місце у статуті займали моральні норми поведінки членів цеху. Під час загальних цехових зборів майстрам, під загрозою покарання певною сумою грошей, приписувалося поводити себе скромно і тихо, не сперечатися (пункт 9). До цеху не міг потрапити майстер, який у іншому місті трактувався як злочинець, тобто був записаний у чорну книгу (книгу злочинців) (пункт 10). Ремісник під страхом цехової та церковної кари щоквартально відвідував поминальні Служби Божі за померлими колегами (пункт 17). Ці та інші норми статуту зміцнювали «братерську любов» цехових майстрів, тобто їхню корпоративну єдність.

У статуті мізоцького цеху прописані взаємини між челядником і майстром. Пункти, які стосуються перших, пронумеровані окремо. Прибулий

цехи Львова XV–XVIII століть у світлі статутів // Львів: місто – суспільство – культура: Зб. наук. праць. – Львів, 2012. – Т. 8, ч. 1: Влада і суспільство. – С. 173-190; *Його жс.* Люди корпорації: Львівський шевський цех у XVII–XVIII ст. – Львів, 2012. – С. 13-15, 311-313.

до Мізоча на науку «з поля» (мандрівки) підмайстер спершу навідувався до підмайстрівської господи, або цехмістра, для пошуку роботи. Мав привітатися із «батьком» господи, питати за старшим підмайстром та розповісти йому, з якого міста примандрував (пункт 1). Мандрівний челядник надавав свідоцтво, звідки він і де навчався ремеслу, у якого майстра та в якому місці. Якщо ж такого документу не було, він не отримував роботи (пункт 14). Обов'язок підмайстра – дотримуватися робочого дня, який розпочинався о 4 годині ранку, а закінчувався о 8 годині вечора (пункт 2); шанувати Бога, Богородицю, всіх святих, майстра, його дружину, дітей та гостей (пункт 3). Під загрозою втрати двотижневого заробітку (двох *вохлонів*), заборонялося співати образливі пісні та вживати лайливі слова (пункт 4), з'являтися у п'яному вигляді до майстра, сваритися з ним або його дружиною. За такі вчинки челядник карався чотирма вохлонами або двома-чотирма фунтами воску (пункт 6-7). Якщо ж він не приходив до майстра на обід або вечерю вчасно, святкував більше свят, аніж встановлено церквою, його очікувала цехова кара (пункт 9-10). Найсуворіше карали того челядника, котрий підняв зброю на майстра – йому відрубували руку (пункт 8)¹². Однак статут гарантував і певні права підмайстрів. Якщо майстер не шанував свого підопічного, без причини сварився з ним і шукав приводу до бійки, то карався шістьма фунтами воску (пункт 13).

Два приписи статуту мізоцького цеху 1763 р. стосувалися майстрів і підмайстрів шлюсарського «куншту». За одним з них, під загрозою покарання гривнями та вигнання з цеху, челядники не мали права брати роботи без відома майстра, а також продавати і позичати вироби (пункт 11). Друга стаття забороняла виготовляти копії із принесеного замовником ключа, або ж його модель з воску, за що очікувала «міська або двірська кара» (пункт 12). Останній припис, очевидно, запобігав пограбуванню помешкань мізочан.

Статут свідчить про існування у мізоцькому цеху класичної триступеневої ієрархії: учень – підмайстер – майстер, проте у ньому є обмаль правових норм, які б стосувалися безпосередньо учнів. Хлопці згадуються лише у статтях, присвячених обов'язкам майстрів. Ремісник зобов'язувався записати до цехової книги учня (одночасно повідомивши про свій намір на зборах), навчати ремеслу, а потім визволити (пункт 13), але перед цим той підтверджував своє «законне» народження і гідну поведінку (пункт 14).

Зауважимо, що статут не регулює чимало сторін цехового життя мізоцьких ремісників, наприклад, жодного слова не сказано про порядок виконання штуки підмайстром та інші умови здобуття статусу майстра. Також

¹² Цей вчинок трактувався як замах на життя, а тому суворо карався, хоча, наприклад, у статутах цехів Львова інформації про нього немає, див. Економічні привілеї міста Львова XV–XVIII ст.: привілеї та статuti ремісничих цехів і купецьких корпорацій / Упоряд. М. Капраль. – Львів, 2007.

відсутня інформація про становище вдів у цеховому середовищі тощо. Усе вказує на певну спрощеність цього нормативного документа¹³.

Підсумовуючи спостереження над статутом мізоцького цеху 1763 р., варто підкреслити, що в містечку на той час була значна кількість ремісників різних фахів, а їхня спеціалізація вимагала правового врегулювання професійної діяльності та соціальної поведінки. Дотримання статутних приписів гарантувало ремісникові належне місце у соціальній структурі Мізоча. Натомість асоціальна поведінка каралася грошовими та натуральними (воском) штрафами, включно з вигнанням з цеху, а навіть тілесним ушкодженням (у разі підняття зброї челядником на майстра), що означало також втрату соціального статусу. Такою була кара за недотримання суворого порядку та дисципліни.

Статут засвідчує ієрархічність, субординацію та дисциплінованість членів ремісничого середовища містечка, його корпоративний характер, значну соціальну дистанцію між майстрами, як повноцінними цеховиками, та підмайстрами, поведінка котрих жорстко регламентувалася статутними правилами, що передбачали покірність челядників перед майстрами, обумовлювали їхні обов'язки, однак нехтували правами. Такими чином, цей документ окреслює економічні та соціальні правила цехового життя ремісників Мізоча середини XVIII ст., із домінуванням других. У якій мірі їх дотримувалися, важко сказати, позаяк відсутні конкретно-історичні свідчення того часу.

* * *

При публікації зберігаємо всі орфографічні, синтаксичні та лексичні особливості мови документа, лише розділові знаки та велику літеру вживаємо згідно сучасного правопису. Скорочення слів і пропущені літери розкриваємо у квадратних дужках.

Статут опрацьований у тогочасну обкладинку з рослинним орнаментом. У центрі титульного аркуша тричі напис одного й того ж словосполучення – «Deo Gratias». Це є probatio renne писаря. Перед підписом і печаткою Юзефа Дуніна-Карвицького міститься запис, зроблений 1765 р. Він інформує про прийняття учня Міхала в науку майстром Августином Гузовським, і не має стосунку до статуту.

¹³ Для порівняння див. джерелознавчий аналіз цехових статутів міст і містечок України (головним чином Волині) XVI – першої половини XVII ст.: *Ковальський Н. П.* Источниковедение социально-экономической истории Украины (XVI – первая половина XVII вв.). Акты о городах. – Днепропетровск, 1983. – С. 31-39.

ДОКУМЕНТ

1763. – Мізоч. – Статут цеху Мізоча, затверджений його власником Юзефом Дунін-Карвицьким.

L[audatur] J[esus] C[hris]tus Amen

Prawo konsztow tuteyszych w wojewodztwie wołyńskim, w ordynacyj ostrogskiej, w dobrach jasnie wielmoznego j[e]g[o] mosci pana Jozefa Dunina Karwickiego¹⁴ regenta wielkiego koronnego w mieście Wielkim Mizoczcu na ten czas nam panującego. Wydane y uprzywileiowane y konfirmowane.

To konszt czyli cech iest takowy: slusarski, rymarski, stolarski, kowalski, rusnikarski, zygarmistrzowski, kotlarski, przez niektorych maystrow konsztu tego spisany w roku Pańskim 1763.

O porządkach ich y miłosci braterski jak się maią zachowywac, rządzic, czcic, szanowac.

Punkt 1

Nayprzed aby mieli zgromadzenie swoje co kwartału wszyscy punktualnie po dniach suchedniowych do cechmistrza konsztu swego, tam maią niektore krzywdy ieden od drugiego m[aią]ce opowiadac, aby się usprawiedliwili lub tez y prędzey, gdy się by miała krzywda iakowa długo ciągnąc.

Punkt 2

Maystrowie konsztu swego przy tey schadzce kwar[ta]lney kazdy ma dac do skrzynki brackiey po tyfnie iednym, młodszy maystrowie po zło[tych] 2, czeladz po zło[tym] 1, a to na potrzebę cechu swego.

Punkt 3

Powinni sobie obrac z tychze konsztow iednego do posłuszeństwa cechowego, któryby był najmłodszy w tymze konscie y ma sluzyc rok cały y nied[ziel] szesc bez zadney uporczywosci podobnegoz cechu. A gdyby się upierał y zadosyc nie chciał czy niepowinnościom swoim, taki ma byc karany karą cechową.

¹⁴ Юзеф-Каєтан Дунін-Карвицький (1700/1710 – 19 березня 1784, Мізоч) – шляхтич, родом з Опочинського повіту Сандомирського воєводства. Клієнт великого коронного канцлера Яна Малаховського. Опочинський чапник (1736-1742) та підчашій (1742-1748), регент коронної канцелярії (1748-1781), полянецький (1781-1782) та завіхостський (1782-1784) каптелян. За угодою, укладеною 16 грудня 1747 р. з власником маєтків Острозької ординації князем Янушем Сангушком, Ю. Дунін-Карвицький отримав в оренду Мізоч, а від 1766 р. містечко перебувало в його спадковому володінні. Див.: *Фелонюк А.* Юзеф Дінін-Карвицький та мадебурське право Мізоча на Волині. – С. 3-7, 14.

Punkt 4

A gdyby tenże młodszy nie zapłacił majster cechu iakie iest postanowienie, ma dluzey byc po[slu]szny, poki nie przybędzie inszy na mieysce [ie]go lub ma się wyprosic.

Punkt 5

Zas kiedy majster wiwyzpomienionego konsztu ieden z drugim się powadzą y zelzywemi szk[...]ia¹⁵ słowami, powinien ieden drugiego pociąg[ac] do cechu konsztu swego y tam się uskarzyc y r[oz]sądzić, a za takową niezgodę między sobą y który będzie winniejszy ma dac grzywien szesc y fu[n]tow wosku dwa.

Punkt 6

Zas kiedy konfuzyą publiczną y nieznosną, ktora iest przeciwna y uszczerbkiem honoru ieden drugiemu y całemu cechowi czyni y zadaie nie słusznie, taki ma byc odsądzony od cechu.

Punkt 7

Zas kiedy majster ieden drugiemu zada złodzieystwo lub inszą rzecz, przeciwno ktora się nie powinna znachodzic w konscie maystro[m], a lub tego nie dowiedzie y swiadkow nie wyp[ro]wadzi, taki ma byc karany grzywien No 20 y wosku funtow No 10 y do wuyta lub do dw[o]ru tylez. A gdyby podobnemuz maystrowi teg[o] dowiodł, podobnoz karą ma byc sądzony.

Punkt 8

Zas kiedy majster miał by iaką przewodnią z l[u]dzmi podeyrzanemi y z niemi przestawał y przechowywał ich rzeczy, y od nich kupował y do więceg[o] z tych pobudzał przeciwnosci, taki ma byc karany grzywien sto y odsądzeniem cechu.

Punkt 9

A kiedy będzie zgromadzenie cechowe potrzeb[a], aby się wszyscy p[anowie] maystrowie skromnie, cicho, be[z] zadnej zwady zachowywali, a gdyby który nie [chciał] tego pełnic y zachowac, taki ma byc karany grzywiami, na iakie pomienioni p[anowie] maystrowie z uchwały.

Punkt 10

A kiedy by miał się majster naydowac tu w naszym konscie takowy, taki który iest zapisany w czarne xięgi w inszym miescie, taki nie ma byc maystrem w podobnym cechue, poki się z tego nie wywiedzie y nie uspokoi tam, gdzie iest zapisany.

¹⁵ Механічне ушкодження слова.

Punkt 11

Zas pomienioni maystrowie, aby ieden drugiemu roboty nie psował y tam się nie podeymował, gdzie drugi robi, aby kazdy miał robotę, a kiedy zas by miał tak czynic, taki ma byc karany grzywien No 12.

Punkt 12

A kiedy by mayster czeladnika lub chłopca ieden od drugiego odmawiał albo onych zepsował y buntował, taki ma dac grzywien No 20.

Punkt 13

Zas kazdy mayster w konscie swoim ma chłopca zapisac w cechu przy zgromadzeniu wszystkich braci na siła lat ma byc w nauce, y po skonczoney iego terminacyj ma go wyzwolic nieodwłocnie.

Punkt 14

Kazdy mayster, aby przyjmując ucznia do nauki, ma się go pierwey wypytac, zkąd y co za człowiek, aby nie był podeyrzany albo bękart, za czym aby tenze mayster nie miał za nim konfuzyj lub tez szkody.

Punkt 15

Zas kazdy mayster iakiegokolwiek konsztu iest, aby pilnował professyj swoiey, y takowey roboty się nie podeymował, iakowy się nie uczył, aby kazdy miał robotę, chyba tak się moze podić iakowy by się tu mayster nie znaydował, a po[do]bnyz mayster mógł potrafic, a gdyby mayster był taki, a ten mu psował, taki ma byc karany grzywien No 12.

Punkt 16

Zas kiedy by iaki pan dał robotę tuteczne[mu] maystrowi, a tenze pan robotą tego maystra zgardził przez namowe po bliskosci inszeg[o] maystra będącego, ma się nayprzed w cech skarzyc miasta tuteyszego, zeby miała by byc zła powinni tuteysi p[anowie] maystrowie zmiarkowac y obaczyc, a gdy się na podobnegoz maystra pokaze zła robota, taki ma byc karany karą cechową lub grzywnami, a gdyby była robota iego dobra tylko przez namowe inszego, a tenze pan gwałtem mu chciał przynucic, powinni się p[anowie] maystrowie uiąc y tenze pan powinien przyiac y zaplacic, iako się ugodził.

Punkt 17

Mamy miec postanowienie takowe, aby co kwartału zwyczajne obzekwie za dusze zmarłe y msza requialna lub tez y prędzey, aby kazdy mayster bez odwłoki za opowiedzeniem cechowym pr[zy]chodzil, a gdyby nie chciał byc y nie sluchal rozkazu, taki ma byc karany karą cechową y koscielną.

Punkt 18

Zas zydzi, ktorzyby w konscie takowym iakowy iest wzwyzpomieniony nachodzili się, powinni suchedni płacic y za opowiedzią cechową robic.

Punkt 19

Zas gdyby się naydowac mieli fuszery y przeskadzac maystrom cechowym, a do cechu nie chcieli przybyc, maia byc przyzwani do cechu i karani y suchedni płacic maia.

Ustanowienie czeladzi

Jak maia czeladz się sprawowac y obchodzic z maystrami y maystrowie z niemi y za co maia byc karani y nie karani.

Punkt 1

Naprzod kiedy czeladnik z pola przywędruie do miasta, ma się pytac do gospody lub do cechmistrza, y prosic o robotę, ma się przywitac z oycem gospod[y] y ma prosic o starszego towarzysza, y przywitac się z nim y opowiedziec, z ktorego miasta przywędrowal.

Punkt 2

Kazdy czeladnik lub towarzysz ma wiedziec, o ktorey godzinie wstac do roboty, a to ma wstac do roboty o godzinie czwartey, a o osmey przestac.

Punkt 3

Towarzysz lub czeladnik ma się tak sprawowac w swoim warsztacie u swego maystra lub u inszego, aby czcił Pana Boga, Matkę Nayswiętszą, wszystkich Świętych, p[ana] maystra, maystrową y potomstwo ich y gosci przychodzących y odchodzących.

Punkt 4

Towarzysz lub czeladnik aby w domu maystra swego lub inszego aby brzydkich piesni, mow, igraszczkow, słuw wystrzegal się, a gdyby miał tak pelnic y nie zachowywac tego, ma byc karany wochlonow 2.

Punkt 5

Zas kiedy towarzysz lub czeladnik w domu maystra swego lub inszego halas zrob[i], taki ma byc karany wochlonami na iakie p[anowie] maystrowie z uchwałą.

Punkt 6

A kiedy towarzysz upiwszy się, przyszedłszy do maystra swego hałas uczyni z maystre[m] swoim, lub z maystrową, lub z kolegą swoim, a bez zdania racyj, taki ma byc karany wochlonami lub wosku funtow 2.

Punkt 7

A kiedy towarzysz lub czeladnik, w nocy up[i]wszy się, kołacę do domu maystra swego y ze lzywemi laic słowami, taki ma by[c] karany wochlonow 4 lub wosku funto[w] cztery.

Punkt 8

A kiedy się towarzysz lub czeladnik z br[o]nią do maystra porwie, takiemu rękę uciąc.

Punkt 9

A kiedy czeladnik lub towarzysz nie przyjdzie według czasu na obiad lub na wieczerzę, a potem pozno przyszedłszy kłoci się, tak[i] ma byc karany karą cechową.

Punkt 10

A kiedy towarzysz lub czeladnik święt sobie więcej robi, iak od kosciola Bozego post[a]nowione, takiemu pułtygodnia wytrąci[c], a kiedy cały tydzień spaceruje, taki ma byc karany karą cechową, bo gdyz kazdy mayst[er] spuszczaiać się na czeladnika roboty się podeymuię.

Punkt [11]¹⁶

Towarzysz lub czeladnik aby się nie wazył podeymowac roboty bez opowiedzi maystrowskiej, a osobliwie w konscie slusarskim, to iest otwierac, wytrychow robic ani tez pozyczac ani przedawac, taki ma byc karany grzywnami albo odsądzeniem od cechu.

Punkt [12]

Zas w tymze konscie aby towarzysz lub czeladnik lub mayster podobnegoz konsztu nie wazył się robic na przyniesioną miarę inszego klucza lub z wosku model uczyniony, taki ma byc karany karą mieyską lub dworską.

Punkt [13]

Zas kazdy mayster aby towarzysza swego lub czeladnika szanował, iak mu rzecz przyzwoita, a gdyby mayster był był iaki goręczka a bez zdania racyj z nim się kłocił y swarzył, y okazyj szukał z nim się do bicia, taki ma byc karany wosku funtow No 6.

¹⁶ Надалі нумерація пунктів зміщена, два рази повторений номер 10 і 12.

Пункт [14]

Zas kazdy towarzysz lub czeladnik, kiedy przywędrnie z pola, ma dac z siebie swiadectwo, zkad iest y gdzie się swego rzemiosła uczył, y u ktorego maystra, y w iakim miescie, a kiedy by nie miał dac swiadectwa, taki nie ma miec roboty w miescie tutecznym y ma byc karany.

Teraz przelozywszy wszystkie nasze okolicznosci podpisuiemy się

Ci iako nie umieiący
pisac kładą znak
krzyza S[więtego].

Gabryel Walentynowicz
Stefan Jelnicki
Augustyn Guzowski¹⁷

Podpisuie te punkte do dalsze[g]o me[g]o ułożenia, aby sprawiedliwie było jak w innych miastach¹⁸.

[Місце печатки]¹⁹

Karwicki, r[egent] k[oronny]

Державний історико-культурний заповідник м. Острога. – КН 12081 / III Д-6366. Оригінал.

¹⁷ Очевидно, що у 1763 р. Габріель Валентинович був цехмістром мізоцького цеху, Стефан Сльницький – підстаршим, а Августин Гузовський – підскарбником. У подібному порядку урядники цеху засвідчували записи у мізоцькій цеховій книзі 1777-1842 рр.

¹⁸ Це речення написано рукою Ю. Дунін-Карвицького.

¹⁹ Відтиск на червоному сургучі печатки Ю. Дунін-Карвицького. У центрі печатки щит, на якому зображений герб «Лебідь». Щит увінчує графська корона з видимими 9 перлинами. З правого геральдичного боку на щит спирається воїн в обладунках, котрий в правиці тримає турнірний спис. У ногах з-поза щита виходить леопард. З лівого геральдичного боку з-поза щита виходить орел зі складеними крильми, а також мілітарна арматура. Під щитом лежить штандарт, на полотнищі якого абрєвіатура «J. D. K.». Печатка круглої форми, діаметром 17 мм.